

Utrecht, 18 september 2022

De Vredesweeklezing door: Mpho Tutu van Furth

De Vredesgeneratie.... Welk beeld komt er bij u naar boven als u die term hoort? Ik stel me daarbij een reclame voor, u kent die reclames wel voor een of ander product, waarin jonge blije mensen van diverse pluimage eruitzien als een stel goede vrienden.

Op de een of andere manier hebben we de Vredesgeneratie in onze wereld steeds voor ons uit laten gaan: de volgende generatie.

Onze overgrootouders hebben gevochten in de oorlog die aan alle oorlogen een einde moest maken, maar niets was minder waar. Geen enkele oorlog is erdoor beëindigd. De Eerste Wereldoorlog heeft veeleer de kiem gelegd voor de volgende: de Tweede Wereldoorlog, die onze ouders en grootouders hebben meegemaakt. Ook die oorlog heeft geen einde gemaakt aan alle oorlogen. Het heeft de oorlogshaarden alleen maar verder verspreid. Onze generatie heeft niet in een wereldoorlog gevochten, maar voert nog steeds oorlog over de hele wereld. In Syrië, Jemen, Congo, in de Democratische Republiek Congo, Afghanistan, Zuid-Soedan, de onverklaarde oorlog in Israël en Palestina, oorlog in Oekraïne, in Tigray.

We praten over vrede stichten of vredesopbouw en beide termen klinken wat slap, sentimenteel, een beetje soft en onstabiel. Een vredestichter mag dan wel in Bijbelse zin gezegend zijn, maar in onze samenlevingen en culturen laten we dat werk graag aan een ander over. Dus infecteren we onze kinderen met de vanzelfsprekendheid van oorlog. Op onze televisieschermen zijn soldaten helden die overal ter wereld onze levenswijze verdedigen. De beelden tonen geen bloedvergieten, maar sterke jonge kerels die in een kanaal aan het trainen zijn en dan in een militair voertuig springen. Keurige jonge vrouwen die ingewikkelde radarschermen beheren. Sterke jonge mensen: acteurs die een hindernisparcours lopen waarbij hun kleren op strategische plekken met modder zijn besmeurd, en wij kijken er met bewondering naar.

Of we zien jonge mensen in camouflagepakken die eruit zien alsof ze naar een themafeestje gaan, niet als mensen die op een missie zijn om andere mensen te doden. Of als mensen die eropuit zijn gestuurd om gebouwen te vernielen, levens te verwoesten en mensen bestaansmiddelen af te nemen. Ze zien er niet uit als mensen die op weg zijn om te doden of te worden gedood of verminkt, of gemarteld. Ze zien er niet uit als mensen die binnenkort trauma's zullen oplopen.

Wij zorgen ervoor dat ze tot de tanden toe zijn uitgerust met het nieuwste wapentuig, de beste laarzen, kogelvrije en scherfwerende vesten. Hun geweren zijn imponerend en angstaanjagend. En dan geven we hen zachtblauwe helmen en noemen hen een vredesmacht. Het is net een goocheltruc: je ziet een soldaat, je zet hem een andere hoed op, zegt "hocuspocus" en dan is hij ineens op vredesmissie.

De wereld is vol "slechte mensen" en onze militaire inspanningen zijn daarom gerechtvaardigd. Einstein zei het al, maar je hoeft geen genie te zijn om in te zien dat "je niet tegelijkertijd een oorlog kan voorkomen en je erop kan voorbereiden". Door niet standvastig de kant van de vrede te kiezen zorgen we ervoor dat we *niet* de Vredesgeneratie zijn, en de komende generatie of nog ongebornen generaties evenmin.

Misschien moeten we ons eerst eens afvragen wat voor soort "vrede" we eigenlijk willen. En waarom willen we die?

Toen ik in de jaren tachtig student was werd ik uitgenodigd om te spreken bij een bijeenkomst tegen apartheid op het plein voor het gebouw van de Verenigde Naties in New York. Ik weet nog dat ik naar de gezichten keek van al die mensen die hun leven hadden gewijd aan de strijd tegen apartheid. Ze hadden hun tijd, energie, geld en moeite geïnvesteerd om dat onrechtvaardige systeem de wereld uit te helpen. Ik herinner me dat ik een vriendin vertelde dat er een eind zou komen aan apartheid, en misschien wel eerder dan we dachten. Ik zei dat we, vanwege alle martelingen, doden, ballingschappen en gevangenen, alle leed dat apartheid had aangericht en ook door de zwaarbevochten strijd tegen apartheid later misschien wel zouden zeggen: "de strijd tegen apartheid was zwaar, maar het opbouwen van een rechtvaardig Zuid-Afrika zonder apartheid was nog zwaarder."

En ik kreeg gelijk. Het einde van apartheid is als het einde van een oorlog. Je kunt een punt aangeven waarop een oorlog voorbij is, maar je kunt nooit goed beschrijven wat er dan begint, omdat dat proces allang bezig is.

Misschien is de eerste stap dat we vrede als een bijvoeglijk naamwoord gaan beschouwen, een woord waarmee een bepaalde staat van zijn wordt uitgedrukt. We hebben een werkwoord nodig, een doe-woord om de dynamiek van vrede te beschrijven, net zoals we een doe-woord nodig hebben om het Zuid-Afrika te beschrijven dat nog steeds in wording is. Vrede is geen statisch ding, dat nu wordt bereikt en dan voor altijd in stand blijft door een aantal intellectuele overeenkomsten of zelfs geratificeerde verdragen. Vrede is de dynamische realiteit van een relatie.

In een echte relatie erkennen we dat onze behoeften niet altijd hetzelfde zijn; en ze vullen elkaar ook niet altijd aan. In een echte relatie staan onze behoeften soms zelfs lijnrecht tegenover elkaar. Vrede, beschouwd als een echte relatie, wordt dan een dans waarin de verschillende of tegenstrijdige behoeftes met elkaar in evenwicht worden gebracht.

Wat in onze huidige wereld voor vrede doorgaat, "rust", in de woorden van een vriend die ik onlangs sprak "op een ondergrond van georganiseerd geweld".

Wat wij vrede noemen is zoiets als de Pax Britannica, of de Pax Romana: een keizerlijke vrede die het hart van het rijk veilig stelt door het achterland het zwijgen op te leggen, te onderdrukken en aan de keizer te onderwerpen. Wij komen tot vredesakkoorden die het papier waarop ze zijn geschreven al niet meer waard zijn tegen de tijd dat de inkt is opgedroogd.

Verdragen mislukken omdat regeringen zich tegenwoordig niet geroepen voelen eerder gedane beloftes te eerbiedigen, en overigens vertegenwoordigen democratische regeringen natuurlijk "de wil van het volk", dus als de regering verandert, betekent dat dat de mensen zijn veranderd.

Als wij Generatie Nu tot een Vredesgeneratie willen bestempelen, dan moeten we ons de woorden van de eerwaarde Dr. Martin Luther King ter harte nemen, die zei dat "vrede niet alleen de afwezigheid van oorlog is, maar veeleer de aanwezigheid van gerechtigheid".

Misschien is het tijd om ons opnieuw af te vragen wat er nodig is om aan vrede te bouwen, om te "streven naar vrede en die na te jagen"(Psalm 34 vers 15)

Wat is vrede voor u?

Betekent vrede alleen maar dat er geen bommen meer vallen? In Afghanistan vallen geen bommen meer en toch lijden kinderen daar honger. Betekent vrede dat de apartheidswetten zijn afgeschaft? Ook na het verdwijnen van die wetten zijn de zwarte mensen ondermaats gehuisvest en hebben de witte mensen nog steeds de meeste bezittingen en de meeste macht, in economisch opzicht.

Betekent vrede dat het veilig is om in zomaar in elke buurt buiten te lopen? In Amerika kan je als witte veilig buiten lopen, waar dan ook, maar als je zwart bent kan je worden achtervolgd en neergeschoten door mannen met geweren. Betekent vrede dat je in Nederland kan rekenen op een gelijke behandeling, ongeacht je ras of je geloofsovertuiging? Ja, tenzij je een kleurtje hebt en uit een buitenland komt. Betekent vrede dat je zelfbeschikkingsrecht hebt en dat je de historische rijkdommen van je vaderland bezit? Nee, niet als je familie in een kolonie woonde. Dan is je volk tot slaaf gemaakt. Dan zijn je bezittingen van je afgenomen en je verliezen nooit gecompenseerd.

Midden in de pandemie is Generatie Nu de straat opgegaan om op te roepen tot een herschikking van de oude wereldorde. Zij vonden dat we verantwoordelijkheid moeten nemen voor de staat waarin de wereld zich heden ten dage bevindt. Ze bonden de strijd aan met de roofbouw en hebzucht waardoor ons klimaat wordt verwoest. Ze wilden de verbroken menselijke relaties herstellen waardoor wij zo'n gigantisch deel van onze nationale rijkdommen hebben kunnen investeren in vernietigingswapens.

Daarbij stelden ze dat onze bronnen niet toereikend zijn om de hongerigen eten te geven, de daklozen te huisvesten en de naakten aan te kleden, laat staan om passende oplossingen te leveren voor een planeet die in brand staat.

Wat is dat precies, de vrede die wij zoeken?